

Geveltuinen in de stad: hoe doe je dat?

Geveltuinen in Utrecht (foto: Machteld Klees)

Hoe maak je ruimte voor groen in een stad waar ook voldoende parkeerplekken, ruimte voor fietsen en veilige trottoirs, toegankelijk voor rolstoelgebruikers en kinderwagens, moeten zijn?

In Den Haag is er onder andere voor gekozen om de aanleg van geveltuinen te promoten. Joost van der Spek begeleidt met haar bedrijf Manos Verdes dit proces.

Tekst: Joost van der Spek

Dat de Nederlandse steden hitte-eilanden zijn, is ondertussen wel bekend. Doordat veel mensen hun tuin bestraten loopt de temperatuur op, kan het regenwater niet meer weg zakken, wordt het riool overbelast en neemt het groen en de flora en fauna af. Om deze trend te keren zijn er diverse initiatieven om mensen bewust te maken dat groen in de leefomgeving belangrijk is. Eén van deze initiatieven

is Operatie Steenbreek, nu ondergebracht in Stichting Steenbreek. Gemeente Den Haag was één van de eerste pilotgemeentes voor Operatie Steenbreek. In dit kader worden diverse acties in de stad georganiseerd.

Werkwijze

Voor gemeente Den Haag voert Stichting Duurzaam Den Haag de Steenbreekprojecten uit. Er zijn verschillende opties, steeds in overleg met de projectleider van Duurzaam Den Haag. Buurtbewoners die een geveltuin willen aanleggen kunnen geholpen worden met advies en plantgoed. Ook initiatieven van wijkverenigingen, zoals een wijk- of straatactie waarbij mensen hun stoeptegels kunnen inleveren, worden ondersteund. Denk bijvoorbeeld aan het inzamelen van de tegels. Mijn bedrijf, Manos Verdes, levert in opdracht van Duurzaam Den Haag de beplanting. Hiervoor zijn contacten met de biologische kwekerij Schoutens Kruiden. Zij denken mee over geschikt sortiment, afgestemd op de wensen van de bewoners en de juiste plek. Daar-

Joost van der Spek met ingezamelde stoeptegels

naast wordt er gekeken welke partijen nog meer kunnen ondersteunen. Sommige wijkorganisaties melden zich bij NL-doet en vragen daar een bijdrage. Bij grotere projecten kunnen het Hoogheemraadschap Delfland en het IVN ook meefinancieren.

Beste practice

Een van de succesvolste projecten in Den Haag is bij de Masjid Al-Hikmah Moskee. In het kader van 'Geloven in Groen', een project om gebedshuizen zoals kerken, moskeeën en synagogen te verduurzamen, heeft een vrijwilliger het initiatief genomen om een geveltuin aan te leggen. Dat ging niet vanzelf,

Spelregels

In Den Haag is een (digitale) folder beschikbaar met informatie en duidelijke spelregels:

- Je mag niet meer dan anderhalve stoeptegels (45 cm) weghalen.
- De tuin ligt direct tegen je gevel aan, dit mag over de volle breedte.
- Er moet genoeg ruimte overblijven voor voorbijgangers (minimaal 1.50 meter).
- Afstemming vooraf met burens, huisbaas, VvE of woningbouwvereniging.
- Je mag geen bomen of heesters planten die te groot worden en zo de stoep kunnen beschadigen.
- Je onderhoudt je tuintje zelf, zorgt ervoor dat er geen overhangende takken zijn en haalt zwerfafval weg.
- Tegels moeten altijd teruggelegd kunnen worden, als jezelf of een nieuwe bewoner geen tuintje meer wil.
- De grond blijft eigendom van de gemeente.
- Bij werkzaamheden aan de openbare stoep kan het zijn dat het tuintje tijdelijk even plaats moet maken.

(Bron © www.hethaagsegroen.nl)

Geveltuin bij de Masjid Al-Hikmah Moskee (Foto: Joost van der Spek)

Lage beplanting voor het raam (Foto's Joost van der Spek)

Voor een blinde muur zijn klimmers heel geschikt

de moskee ligt in een wijk met veel rattenoverlast. Het idee dat er een tuin aangelegd zou worden, riep veel weerstand op bij de buurtbewoners, de wijkagent, het buurtbeheer en het bestuur van de moskee. De vrijwilliger ging met alle partijen in gesprek, met steekhoudende argumenten en uitleg dat er beplanting zou komen met geuren waar ratten niet van houden zoals lavendel, rozemarijn en salie. Ook zouden er geen bosschages aangeplant worden waar ratten zich schuil in kunnen houden. Uiteindelijk kwam er toestemming. Doordat een deel van de stoep eigendom was van de moskee was er meer ruimte dan meestal bij een geveltuin. De kinde-

ren van de moskeegangers hebben geplant en het onderhoud wordt goed uitgevoerd. Nu geniet de buurt tot ieders tevredenheid van de tuin en zijn er zelfs plannen voor uitbreiding. Deze geveltuin laat zien hoe belangrijk het is dat mensen zich betrokken voelen. Alleen als er voldoende draagvlak is zijn mensen bereid om te helpen bij de aanleg, maar zeker ook bij het onderhoud en houden ze een oogje in het zeil.

Een geveltuin maken

De grootste valkuil is dat je denkt: "Ach, zo'n geveltuintje, dat doen we wel even". Wanneer het anderhalve meter betreft dan is het te overzien, maar wanneer het echt om meters

gaat valt het vaak tegen. Informeer allereerst bij je gemeente wat toegestaan is. Het verwijderen van de eerste tegel is vaak het lastigst. Er wordt tegenwoordig een nieuw soort stoeptegel gebruikt, deze zijn 6 cm hoog en worden heel strak gelegd. Bij deze stoepen is het een behoorlijke klus om een begin te maken. Daarna moet er een kantopsluiting gemaakt worden om ervoor te zorgen dat de overige stoeptegels goed blijven liggen. Die kantopsluiting maak je met rechtopstaande stoeptegels, klinkers of opsluitbanden. Vervolgens wordt het zand eruit geschept en vervangen door aarde. Daarna kan er geplant worden.

Stokrozen zijn geliefde gevelplanten en trekken veel hommels aan (Foto's: Wolverlei/Martin Stevens)

Jaarrond onderhoud

Herfst In de herfst verwijder je planten die er niet thuishoren of die je niet wil hebben. Spontaan gevestigde planten kunnen mooi zijn, maar let op dat ze niet gaan overheersen. Bomen zoals iepen en esdoorns zaaien zich makkelijk uit. Als ze klein zijn is het nog eenvoudig om ze te verwijderen. Knip ook te hoge en overhangende stengels en takken weg.

Uitgebloeide planten, die niet in de weg zitten, kunnen het beste tot het voorjaar blijven staan. Op die manier hebben insecten een schuilplaats.

Plant biologisch geteelde voorjaarsbollen voor vroege bloei. Geef compost en ecologische najaarsbemesting zodat de planten sterk de winter in gaan.

Ligt er blad in de geveltuin? Laat dit vooral liggen. Dit is een goede bescherming tegen vorst en uitdrogen van de bodem.

Winter In de winter hoeft er niet zo veel te gebeuren. Ligt er sneeuw laat dit vooral liggen, ook dit is een bescherming van de bodem.

Voorjaar In maart en april, afhankelijk van de winter kijk je of je planten goed de winter doorgekomen zijn. Loopt de plant weer uit, verschijnen er groene blaadjes? Knip dode stengels weg tot aan de bodem zodat de nieuwe scheuten weer kunnen uitlopen. Bij siergrassen dienen de oude pluimen nu ook weggeknipt te worden. Het snoeiafval kan je heel klein knippen en als mulchlaag weer in de geveltuin strooien.

Zomer In de zomer wijd uitgroeiende planten bij elkaar binden, klimplanten leiden. Zorg dat er geen overlast is van overhangende takken en of bloemen. Is het heel droog geef dan extra water.

Jaarrond Zwerfafval verwijderen en vooral veel genieten.

Stuikmalva (Foto: Machteld Klees)

zijn stevig en groeien met weinig grondoppervlak hoog op, dat maakt ze in de meeste gevallen tot uitstekende gevelplanten. In sommige delen van Den Haag is de zeewind ze echter teveel. Ook klimplanten kunnen goed tegen de gevel groeien. Een klimroos, kamperfoelie, blauwe regen (*Wisteria sinensis*) en diverse clematissen zijn heel geschikt. Deze hebben steun nodig van een klimplantenrek of van draden. Wingerd (*Parthenocissus quinquefolia*) en klimhortensia (*Hydrangea petiolaris*) hebben hechtworteltjes waarmee ze zichzelf vasthouden. Eetbare beplanting is minder geschikt aangezien er te weinig toezicht op is, bovendien is een kopje saliethee met hondenplas minder aantrekkelijk.

Joost van der Spek is duurzaam tuinontwerpster en hovenier (www.manosverdes.nl) en aangesloten bij Wilde Weelde.

Beplanting

Geveltuinen moeten tegen een stootje kunnen. Denk aan honden en katten die hun behoefte doen, afval, neergezette fietsen, spelende kinderen en onvoldoende onderhoud. In Den Haag waait het vaak en dit is zeker vlak bij de kust een zoute zeewind. Uitgangspunt is dat de beplanting de biodiversiteit vergroot en aantrekkelijk is voor vlinders en bijen. De soorten moeten goed bij de ligging passen, rekening houdend met zon, scha-

duw, grondsoort en vochtigheid. Tegen een blinde muur kies je andere planten dan voor een raam dat vrij moet blijven. Haagse succesplanten zijn gele klaver (*Trifolium ochroleucon*), alle lavendelsoorten, stekelnootje (*Acaena microphylla* 'Kupfertepich'), vrouwenmantel (*Alchemilla vulgaris*), zenegroen (*Ajuga reptans*), heiligenbloem (*Santolina chamaecyparissus*), maarts viooltje (*Viola odorata*) en struikmalva (*Lavatera olbia* 'Rosea'). Stokrozen stellen weinig eisen,